

Izbaja vsaki četrtek in velja s poštno vred iz v Mariboru z pošiljanjem na dom
na celo leto . 3 fl.
" pol leta . 1 fl. 50 k.
" 1/4 " . — fl. 80 k.
Brez pošiljanja na dom
za celo leto . 2 fl. 50 k.
" pol leta . 1 fl. 30 k.
" 1/4 " . — fl. 62 k.
Posamezni listi se dobijo pri knjigarju Novaku na velikem trgu za 5 k.

SLOVENSKI GOSPODAR.

Podučiven list za slovensko ljudstvo.

Naročnino sprejema vredništvu v Mariboru.

Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi ne prijemajo.

Oznanila se prijemajo, plača za vrstico je 10 k. in za kolek 30 k.

„Poduk v gospodarstvu bogati deželo.“

Štv. 32.

V Mariboru 21. novembra 1867.

Tečaj I.

A. Kremplj.

(Poskus životopisne črtice.)

Ogledavši se zvedenec v narodnem gibanju ter v razvoju slovenskega slovstva nekoliko prek 40 let v minolost, lahko mahoma razvidi, da mi štirski Slovenci nismo imeli skoro nikogar, ki bi bil gojil slovensko knjigo, budil narodno zavednost, ki bi bil delal iz čiste ljubezni na korist rojakom, hote je vzdignoti iz gnjusnega blata črne nevednosti, ter krepko odvracati potujčevanje, junaški zahtevati pravice, ktere idejo vsak narod, da po njih delajoči zamore se popeti do boljše in srečnejše bodočnosti; učilnice po tujem kopitu pri-krojene niso imele narodnih zavetnikov. Ves slovstveni za-klad, ki ga moremo navoditi, bili ste dve slovnici (Štirski Slovenec Zelenko je spisal 1791. l. slovnico, ktera ni vredna pišivega oreha) napisani v nemščini, namreč Šmi-gočeva prav porabna, na svetlo dana 1812. l. in Danj-kova od 1824 l. Toda obe kažeti, da si pisatelja nista pri-krbela niti oni dobi primernih slovnških znanosti, ne jem-ljoča dostojnega ozira na Bohoriča, Danjko tudi ne na Do-brovskega „*Institutiones linguae slavicae veteris dialecti*“, na-tisnene 1819. leta. Od Danjka so tudi izdane pesmi, nekaj jegove, nekaj drugih pesnikov, katekizem in še nekoliko na-božnih spisov. Imel je svoj pravopis. Po njem se je vrgel Scherf (tako se piše nekdanji slovenski knjižnik) z nekterimi malenkostmi in propovedmi. Da je Danjko poznal starinsko slovenščino, ne bi bil toliko nespametno zabredel na krivi pot. Pravopis narodu krojiti zahteva nekoliko več, nego le povrhom znati kakega razrečja podnarečje. Ako bi Ko-pitar 20 let prvlje bil poskusil nameščati ž, š, č, c, s starinskimi slovenskimi črkami, gotovo bi bil obveljal jegov pravopis. Metelko se je oziral samo na kranjsko razrečje, ne na starinsko slovensko glasje, moralo mu je tedaj tudi spodleteti. Danjko poparjen porazom svojega krivopisa za-pustil je obdelovanje narodnega slovstva, razve kake hrapave in nepravilne pesmi, p. „Pesem na deklči“, ter postal trden nasprotnik našemu knjižnemu napredku, vsaj celo žilav nem-škutar, kar belodano priča jegovo dekansko delovanje v učil-nicah; ni menda nemškutarščejih učilnic na vsem Slovenskem, nego so v dekanovini velikonedeljski. Toisto svedoči zgodba, da je on zavrgel sevsema „Sveto opravilo“, zloženo Slomše-kovoj skrbjo ter vsi vladikovini prepisano za rabo, in novi obrednik; jemu rabi neko klobasarjenje, ktero si je sam skrparil in zvozljaril. Tako se ne spolnjujejo knezovladiške naredbe, bili kdo drug se drznol kaj takega poskusiti, ma-homa bi čutil po ščepeih. Če je kdo le nemškutar, obilno mu se prizanaša, še pohvalnic ne pogreša. Dr. Murko je pametno ravnal, priobčivši „Slovar“ v bohoričici spisan, tudi gradivo je marljivo zbrano. Isti gospod je sestavil slovensko slovnico v nemščini, naj prvlje v starem pravopisu, 1850 l. pa v gajici natisneno; od ravno tega pisatelja imamo slo-venski prevod katekizma, kteri je že v besedi prekoredno hrapav ter ovaja, da je nekda marljiv in bistroumen pisalec žalibog slovodal slovstvenemu delovanju. Zgodo-vina neukanljivo svedoči, da narodni učenjaki, imajoči pred sebo zboljšek in omiko svojega naroda, niso popustili do zadnjega hipa, marveč dolže bolje se spopolnjevali, ter slavna in obširna dela pripravili svojcem. Takim možakom hvalo

daja potomstvo, drugim pa je ne more in ne sme; kdor na-rod zapusti, jega narod preklinja. Opustivši dalnje razmiš-ljvanje o prvejših naših knjižnikih oglejmo se nekoliko paz-ljivejše na življenje in delovanje narodnega ljubimca An-tona Kremplj na.

(Dalje prihodnjič.)

Gospodarske stvari.

● globokem obdelovanju zemlje.

Obdelovanje zemlje je važno sredstvo za povišanje do-hodkov naših njiv. Kdo izmed nas bi ne znal, da rastlina k svojemu življenju ravno toliko živeča potrebuje, kakor člo-vek in žival. Poglejmo na primer želod. On je kal, izvir rastline, ki vtegne stoletja preživeti in k orjaški visokosti dorasti. Sama iz sebe? Ne! Snov želodova le samo temu za-dostuje, da živi želod v prvem času; potem začinja s svo-jimi rahlimi in naj drobnejšimi koreninami in koreninicami hrano iz zemlje potezovati. Če bi ne hoteli verjeti, da zna grudna zemlja one lepe rastline staviti, ktere občudovati dosti-krat priliko imamo, majhen pokus nas bo o tem prepričal. Zažgimo želod; kak majhen kupček pepela nam ostane. Vzemimo na to sto ali tudi petsto let star hrast, ki je iz enakega želoda zrastel in zažgimo tudi tega. Kakšna kopa pepela zaostane! Od kod je ta? Iz zraka? Gotovo ne! Le iz zemlje je mogla po koreninah v rastlino dojt. Zemlja tedaj ni le samo važna kot stališče rastline, temoč je o jednom silno velika shramba, magazin za hrano, iz ktere vsaka rastlina od mogočnega hrasta do nizkega maha svoj živež dobi. Čem večje so zaloge v tem magazinu, tem boljše in leže rastlina živi, tem čvrstejše bo rasla, tem več obrodila.

Če zagledamo brezo na nerodovitnem skalovju, se nam smili drevo, ki mora na revnem nerodovitnem dnu rasti. Za-kaj imenujemo suho trdo skalo nerodovito? Proti temu, za-kaj imenujemo dobro zrahljano, globoko izorano zemljo rodo-vitno? ker rastlina na trdi skali s trdom in nujo svojo pičlo hrano najde, na obdelani zemlji pa ni le samo hrana obilna temuč tudi taka, kakoršne rastlina ravno potrebuje.

Rekli smo prej, da odvisi od bogastva zalog v shrambi — v zemlji — ali bo rastlina revno ali čvrsto rasla, majhno ali veliko obrodila. O tem se ne more dvomiti; vsakdo zna, da je tam leže živeti, kjer se hrana nahaja, kakor tam, kjer je ni ali se celo redko najde. Dajmo tedaj rastlini bogato shrambo, to je, zglobimo zemljo precej, tako da more svoje korenine mogočno na vse strani in globoko pognati in v obilnosti to sprejeti, česar potrebuje, da zraste velika in močna: pičo.

Poljedelstvo mnogoterih krajev je kakor zakleto, ker kmetje iz prazne vere, slabe navade ali lenobe tako plitvo orjejo, da se ne more to „oranje“ imenovati, tem več „pra-skanje“. Sicer dobro vedo, da v hosti globoke prsti drevje boljše in hitrejše priraščuje nego v taki, ki leži na s plitvo zemljo pokritem skalovju, dobro znajo ceniti vrednost globoke hrane, pa vendar jim ni mar, da bi svojo morebiti plitvo hrano uglobili. Boje se „mrtvo“ zemljo vzdignoti, in sicer se tega po pravici boje; pa kakor govedo ne postane v enem dnevu doječa krava ali delajoč vol, temoč tednov in mescev, celo let potrebuje, ravno tako se ne sme hrana hipoma, temoč po malem globiti.

Če se vsako leto le za pol ali za en palec globokeje sega, se peščica vzdignene „mrtve“ zemlje na zraku v „dobro“ spremeni in v malih letih smo igraje dosegli, kar nam vtegne veliko plačo deliti.

Hasek globokega oranja je tolik, da bi nam skoro prostora zmanjkalo, če bi ga hoteli popolnoma popisati. Tedaj le nekoliko o njem in sicer naj važniše:

Posebne dobre lastnosti, ki jih ima globoko oranje, so te-le:

1. Korenine naših njivnih rastlin leže na globoko pridejo.
2. Rastline, ki po takem več in deljše korenine ženejo, rastejo zategadelj čvrsteje, bodo večje in močnejše in obilnejše obrodijo.

3. Zemlja, ki se samo od sebe ali zavolj lege rada suši, se s tem zboljša, ker globoka mrva veliko več mokrote v se navleče, kakor le malo palecev globoka.

4. Pri navdolni legi njive je globoko oranje neprecenljivo, ker, če pride nagla in močna ploha, se voda v globoko zrahljani zemlji zgubi kakor v gobi; pri plitvem oranju pa je le malo v zemljo steče, temoč gre v zgubo, po jarkih divja, hudo dere in dostikrat mnogo prsti odnese.

5. Njive pa, ki ležijo v vlažnih ali nizkih krajih in so tedaj same od sebe mokrejše, se po globokem obdelovanju tako rekoč cedijo in odvedenijo, ker se voda lahko v globoko spusti in tedaj našim navadnim rastlinam manj ali celo nič ne škoduje.

6. Zemlja se pa z globokim oranjem tudi zboljša in njega bogastvo pomnoži; „mrtvo“ podzemljišče, ki je bilo preden za nič, na zraku po malem sprhni in se tako spremeni, da potem tudi pomaga k živemu rastlin.

7. Z globokim obdelovanjem se tudi nekoliko gnoja lahko prihrani, ker s podzemljiščem se nadomestuje to, kar so poprejšne žetve vzele.

8. Z globokim oranjem pa si tudi lahko več gnoja pripravimo, ker je, kakor smo že rekli, rastlinski razvoj pri tem obilnejši in več slame, klaje, čebulic, korenin, zrnja itd. na istem prostoru raste, kak poprej.

9. Gnoj se na globoko izoranem polju vtegne boljše porabiti kakor naplitvem. Če je zemlja precej zglobljena, se ves gnoj v zemljo spravi in rastlinam pribavi, na plitvo izoranem pa ostane na površju, veter ga odnaša in voda ga odplavlja.

10. Če globoko orjemo, tudi živini dobro storimo, ker globoko obdelane zemlje ni treba tolikokrat orati kakor plitvo.

11. Da žito v toliko krajih tako rado poleže, temu se tudi z globokim oranjem celo lahko pomaga.

Uzrok tega polegovanja je večidel pomanjkanje mineralnih redivnih snov. Če pa zemljo zglobimo, pripravimo mnogo zemlje, ktera rastline hraniti more; rastlina postane čvrstejša, steblo močnejše in se tedaj redkeje ali celo ne vleže.

12. Globoko obdelovanje je k zadnjemu važno in dostikrat edino sredstvo za uničenje plevela posebno onega, ki se je globoko ukorenil.

13. Globoko obdelovanje je tudi neobhodno potrebno, ako hočemo kaj drugega saditi ali sejati nego naši dedovi. Repa, ogršica, hmelj, vino itd. itd. le tam dobro rastejo, kjer smo z oranjem zemljo zadosti zglobili.

Za kaj prosijo konkordatoborci?

Tega sicer sami ne vedo, kar pričajo prav glasno jih čudne prošnje. V eni pravijo: v peto nas škorenj tišči; v drugi pa, na prstih nas tišči; v tretji pa: ves črevelj je za nič! — Sploh se sme reči, da le tisti, ki so podpivali ta vihar soper pogodbo, vedo, kaj hočejo; drugi pa, ki podpise nabirajo in kateri se podpisujejo ali podkrižavajo, večidel le slepe miši love. — Povejmo tedaj onim slovenskim možakom, ki so pridni bili in na besedo rovarjev se podpisali, za kaj da se prosijo.

Nekteri „dohtarji“ na Dunaju že dolgo časa sem ne morejo več mirno spat in tudi črne kave po kosilu ne morejo brez skrbi več srkati, ker vidijo, da so ljudje v Avstriji tako neizrekljivo tebesti in neumni. In veste, kaj je po misli teh dohtarjev nevednosti krivo? Prvič, pravijo, to: da ima duhovska gosposka skrb čez ljudske šole. Mislijo si, da kristijanska izreja otroke prav neumne dela; da bode brž svet ves drugačen, ako se duhovske oblasti vrata v šolo zapro: otroci bodo potem brž „buštaborci“ znali; učitelji bodo tako čudno učeni, da bodo na prvi pogled znali, kakošni „kebri“ se v konjšeku, in kakošni v kravnjeku redijo, in kmetje bodo za naprej večkrat smeli v šolo stopiti in učiti

telja s kateketom vred prav pošteno ošteti, če kaj prav ne napravita. 18 celih ur v tednu se bodo otroci učili brati, pisati, poštevati, morebiti tudi na trati zunaj kozličice prebrat; 2 uri bo smel kateket v šolo priti na teden, razun tega pa nič šolsko mladino zapovedovati imel ne bo. Tako blezo ima biti, ko bo šola od crkve ločena, in to je prvo, kar hočejo tisti, ki prosijo za odpravljenje crkvene pogodbe ali konkordata.

„Dohtarji“ na Dunaju na dalje mislijo, da so Avstrijanci zato tako trepasti, ker se sv. Oče papež in skofci z duhovniki vse preveč vtikajo v verske zadeve, in ljudem pravijo: to in tako morate storiti in živeti, če hočete večno srečni biti. Gospodje na Dunaju pa pravijo: ne tako; ampak vsak naj živi in dela po svojem, ter se mu še zmeniti ni treba za postave katoliške crkve, čeravno še nobeden teh „dohtarjev“ grajal ni protestantov ali židov, da ovi po svojih postavah živeti hočejo. Kdor tedaj tirja za katoličane katoliške postave, ta — po mislih dohtarjev na Dunaju — po temoti blodi in ne more biti zveden in moder človek. — Čudno; človek bi ravno nasproti mislil, da bi posebno „dohtarjem“ naj bolj vseč moralo biti, ako ljudje prav neumni ostanejo; zakaj več ko je bedakov po svetu, več je tudi praved ali prepričan, in pravde so maslo za dohtarje, kaj ne? — Ker tedaj — po mislih Dunajskih dohtarjev — prevelika oblast duhovnikov v duhovskih rečeh ljudi neumne dela, toraj se morajo duhovščini perotnice pristriči, da ne bode mogla toliko škode delati. Kakove škode? Da smo lani — pravijo — pri Sadovi od Prusov tepeni bili; da je ubogi brat cesarjev Maksimilijan v Mehiko šel in tam od prekučuhov ustreljen bil; da še vsi slovanski Avstrijanci, posebno pa Slovenci na Štajerskem, celo ponemčeni niso tega vsega je kriva prevelika duhovska oblast, ki jo konkordat duhovnikom daje; toraj v kraj s to pogodbo in — vseh nesreč v Avstriji bo konec; angelci bodo le nemško ali madžarsko na gosle nam peli, in veseli raj bode prihodnjic v srečni naši Avstriji! — Vse to je tako neumno in prazno, da bi človeku hudo postalo; pa vendar dan na dan nemške novine, tudi kokodajka Mariborčanka, in konkordatoborci v svojih prošnjah tako po svetu blodijo in — brez števila jih je, kateri tem blodnjam verujejo in podpisujejo, da je kaj! — Tedaj da duhovniki tolike škode delati ne bodo, mora se jim oblast vzeti: v crkvi naj opravljajo svoje, več pa ne. Kar se zunaj crkve godi, to jih ničesar ne zadeva. Posebno je dohtar Mühlfeld na Dunaju ljudem oči odprl, da imajo duhovniki preveč oblasti v zakonskih rečeh; toraj je izdelal novo zakonsko postavo, ktero je državni zbor v spodnji hiši tudi potrdil. Ta zakonska postava je taka, da se je zakonoželjnemu ženstvu po Dunaju, posebno pa črnolašnim židovkinjam srce kot mast veselja cedilo. Tudi samičnim mladim gospodom je ta postava prav prav vseč, kakor tudi vsem tistim zakonskim, ki bi rajše dnes kakor jutre izpregli in šli vsaksebi. Vsi ti skačejo okoli te postave, kot Judje nekdanj okoli zlatega teleta, in časnikarji za ta ples trobentajo, da je prav šemasti pust zdaj pri nas.

Kaj pa hoče Mühlfeldova nova zakonska postava? Berite, konkordatoborci in potem svojo vest izprašajte, ali je bilo prav, da ste za to prosili? Kakor bomo povedali, tako je črno na belo v postavi; kdor tega ne veruje, naj sam postav pregleda. Tako-le določuje:

1. Da verska različnost naj ne bo več zadržek, v zakon stopiti; da se tedaj judje ali turki ženiti smejo s kristijani.

2. Da zakonska zveza ne trpi, kakor od nekdanj med pravovernimi kristijani, noter do smrti, ampak da se sme iz več vzrokov razvezati, tako da se on in ona vnovič oženiti smeta.

3. Da o tem, ali je zakon bil veljaven ali ne, in da se zakonska začasno ločita, ne sodi več duhovska zakonska sodnija, nego cesarske uradnije.

4. Da postane zakon zgolj posvetna pogodba; da toraj poročati ne gre fajmoštru, ampak uradniku posvetnemu, ki bo tudi oklicoval.

Ta novi zakon, ki ne spada več k sedmim sv. zakramentom, in je le pogodba (kontrakt) med možem in ženo, imenuje se po našem divji zakon; postava ga imenuje državljanski zakon. — Prihodnjic vam to bolj na drobno povemo.

U.

Dopisi.

V Karlovcu. X + Y. (Dr. V. Klun in njegov politiški značaj.) Po naključju mi je prišel v roke list, ki so ga poslali v Zagrebu živeči Slovenci štirim našim prvakov v Ljubljano, ki so tedaj volitve tako rekoč v rokah imeli. List je bil poslan po Klunovi prvi volitvi v deželni zbor, podpisalo ga je 14 Slovencev, med katerimi z večine prvi naši pisatelji in sicer v obče samo cvet slov. inteligencije. Po priliki se glasi tale list takole:

„Vsled vašega vpljiva je postal dr. V. Klun nena doma naš poslanec glavnega mesta Slovenije. Da gotovo ni bila njegova namera se dati voliti, da bi zmirom le iz Dunaja v Ljubljano v seje našega zbora popotoval, o tem od nas podpisanih nihče ne dvomi, da se bo okoli vas plazil, vas prosil in vse žile napenjal, da bi ga v „Reichsrath“ izvolili, o tem smo prepričani kot o amnu v očenašu. — Kdo in kaj je g. dr. V. Klun, vsi dobro veste: osebno zelo dobra duša in skozi in skozi pošten mož v privatnem življenju. Politiško pa ni čisto nič zanesljiv, bo skoraj gotovo za tisto stranko, ktera bode v stanu mu krasno službo v visokih krogih v peršpektivo postaviti.

Zdaj ko se odločna bitka za Slovanstvo bije, nas sam večni Bog obvari takih mož! Če bote volili v Reichsrath, volite 6 mož značajnih, ki so zanesljivi, ki bodo stali kot skale v viharnem morju, ktero bo morebiti nastalo, ki bodo nepramkljivi kot stebri in neprestrašljivi borivci za svete pravice Slovanstva. Bog nas obvari samo pred desetim delom kakšnega Kluna v taki borbi.

Vi štiri gospodje kakor vodje slovenskega naroda ste pred Bogom in pred narodom odgovorni, da se kaj takega ne zgodi! Videant consules, ne respublica quid detrimenti capiat!

V Zagrebu na svečnico 1867.

To je gotovo dosti energičen protest bil ali ne? V Ljubljani se je narod z vsemi štirimi branil proti Klunu, posebno v volilnem odboru Dr. J. Pogačar — pa narod je obračal, prvaki so pa prebrnoli, — volili so ga ljudje iz same discipline. — Bog varuj, da bi jaz mislil s tem reči, da so bili naši prvaki nepošteni, nego dali so se od sladkih besedi Dr. Kluna „Humbugmana“, pravega politiškega slovenskega Barnuma, omaniti in zapeljati. Zdaj pa v „Novicah“ evilijo, samo da je prepozno — imamo vampastega doktorja zdaj, hvala bodi Bogu za 6 let na hrbtu, lepo, krasno breme za naš narod. — Meni je že od nek daj Dr. Vincenc Klun znan kakor star prevotljan groš.

Lahko bi natanko razložil, kako je vse literarno delo našega „učnega“ doktorja sami „humbug“. Gospod V. Klun nikdar ne pozabi pri nobeni priliki v vsaki em časniku se z debelimi črkami za doktorja podpisati. Mislili bote, da je gotovo Berolinski ali Pariški doktor iz Sorbonne, pa čudili se bote, ako zveste, da je Padovanski doktor modroslovja, doktor tega vseučilišča, o katerem je po vsem svetu znana anekdota, da je enkrat angleški lord dal za svoje sterlinge sebe, svojega strežaja in kočjaža za doktorje promovirati. Nazadnje hoče še takso za diplom za svojega psa plačati, pa so mu profesorji odgovorili, da osle promovirajo psov pa ne!

Kakšen rdeč radikalce je bil, kako mu je v Benetkah spodletelo in kako je moral pod Bachovo vladu v Švajco romati je znana reč.

Vsak liberalen Slovenec mora pripoznati, da nam je od konkordata za zdaj naj bolj potrebno, da šola pri cerkvi ostane. Kako da bo Klun za to glasoval, lahko je vsakdo iz tega prevedel, da je on glava Konkordije, to se pravi: centruma vseh časnikarskih dunajskih judov. Klun je leta 1861, ali je bilo 1862 leta v stari „Pressi“ pisal tisti strupeni sestavek o slovenski literaturi, ki je delal tak furore po vseh časnikih in je zadajal „Novicam“ toliko britkosti. Ravno ta rokopis ima spravljen zdaj glasoviti Dr. Issleib, bivši vrednik „Laibacherice“ in zdaj „Klagenfurterice“, kot orožje soper Kluna, ako bi hotel res katerikrat pravi slov. poslanec postati. — Jaz, ki poznam Kluna kot svoj stari klobuk od zunaj in od znotraj sem se strašno krohotal, ko sem bral, da zdaj on v sveti jezi soper Moskvo rentaći!!! Risum te neatias amici!! — Klun še slovenski niti brati niti pisati nezna in ta mož je leta 1857 — 58 slov. dijake modroslovja po Dunaju lovil, da bi material o jugoslov. literaturi za stonj skupaj nosili, da ga je on predeloval in po nemški v rusovsko „Besedo“ v Moskvi pošiljal, kjer so mu stvar po rusovski

prestavili. — „Beseda“ je bila prvo panslavistično podvzetje v Rusiji in s tem je bil Klun tudi prvi slovenski panslavist ali prav za prav panrusist — ali bolje rekoč panprakticist, ker dobil za vsako tiskano polo 50 rubljev v zlatu. Ko sem zadnjič njegovo repenčenje o Moskvi bral, zdelo se mi je, kakor da bi bil Nace Kuranda v Grossmessenritsch pisal, da bo on skušal odslej vse Jude zatreti!

— a. **Maribor**, 18. listop. Nov dokaz, da so Slovenci le iz nevednosti prošnje soper konkordat podpisovali, nam daje zanesljivo sporočilo iz Laškega trga, in upamo, da še više takih dokazov dobimo. — Na Laškem je sprožil to reč trgovec Tieber, ki se je iz tujega tamo naselil. Župan g. Valentinič sklicje odbor in kmečkim odbornikom tako-le stvar razloži ali prav za prav zaleže: „Dobro bi bilo, da bi mi od erkvenega in duhovskega premoženja tudi kaj vedeli, kako se s tem ravna, kako in kaj je itd. Toraj vstanite (že!!) vsi tisti, kateri ste za to; pa ne mislite, da smo soper vero in Boga!“ — Na to vstanejo vsi kmečki in trški odborniki, razun poštenjakov: Kar. Weberja usnarja, Fr. Orožna trgovca, Vink. Krennerja usnarja, Hermana farberja, Urb. Žnidržiča okr. zdravnika, katerim očitna hvala gre, da pred svetom kažejo, da so možje! — Tieber in Langmann (tudi naselnik) zgrabita potem ove poštenjake, češ da niso z njimi potegnoli soper konkordat. G. Weber pa modro odvrne: „Mi vsi vkup z županom vred ne umejemo in ne vemo od konkordata nič; kaj bi tedaj o neznanaj stvari pogovarjali se in glasovali?“ — Med preprirom, ki se vname, pobere odbornik za odbornikom svoja šila in kopita in gre; pa kaj zato, prošnja soper konkordat je vendar le podččkana in paradira zdaj med svojimi sestricami na Dunaju, in spričuje, da so na Laškem — le nevedneži soper konkordat podpisali. — Slovenski prigovor pravi: Bog daj norem pameti, in modrost tega prigovora se posebno dan denešnji skazuje.

Iz Sevnice na Štaj. 16. novembra. (Vabilo.) V nedeljo 24. t. m. bode v čitalnici naše beseda potem tombola i ples. Vljudno vabimo vse tukajšnje in vnenje ude k tej veselici. Odbor čitalničen.

Od Negove 15. novembra 1867. Od več strani sem prijel naročilne liste celo z novci, naj bi postregel z imenitnimi trtami. Imam sicer nad 60 plemen izvrstnih trt; toda sedaj, ko sem v obširnih stavbinah okolščinah na svoji puši mi ni mogoče se s pošiljatvo pečati. Toliko blagim rojakom naznanjam, da se brez potrebe vzrokovanim stroškom v okom pride. Franjo Jančar, kaplan.

Iz Gradea, 11. novembra 1867. Dovolite, da vam ono prigodbo, ki se je pretekli teden med graškimi dijaki dogodila in o kateri ste v „Tagespošti“ skoro same — krive stvari čitali, popišem. Kakor prejšnja leta, tako so tudi letos mislili tukajšnji dijaki svoj vseučilišni ples osnovati in sešli smo se v juridiški učilnici, da bi za ta ples 18 odbornikov izvolili. Kakor povsodi so i ovde Nemci hoteli, da bi Slovani po njih godbi plesali, ali zmotili so se. Slovani smo svesti svoje večine v zboru tudi izmed svojih naj manj šest v odbor za omenjeni ples spraviti hoteli. V zbornici so si trije Nemci meni nič tebi nič koj prvo mesto vzeli in po svojem delati hoteli, da bi le nijeden ali pa celo malo Slovanov v odbor prišlo. Ali ko so ti, ki pri skrutinovanju slovanska imena celo čitati znali niso, in znajočim tudi čitati niso pustili, se začeli nerodno proti nam obnašati, Slovane na to pazeče, da bi nas preveč ne goljufali zasmehovati, in psovati, se zglaš nek Slovenec predlagaje, naj bi se lističi pozneje prihajajočih ne sprejemali, ker nekteri liste oddavši iz sobane grede, potem ko spet pride v sobo opet list z istimi imeni oddajo, tako, da bi le samo Nemci v komité prišli. Zdaj nastane strašno besedovanje Nemci se besni proti temu vzdignejo, zakaj bi se listi ne sprejemali, misleči, da tako njihovo valjati mora, ali — zmota — ker so vsi Dalmatinci med njimi tudi Lahi znami potegnoli, smo imeli Slovani vrlo večino. Hitro potem reče nek Hrvat mi nismo predsednika izvolili, tedaj predsednik iz odra. Zdaj nastane med Nemci cela zmešnjava. Nemci osolpneni in osramočeni nas grdo psovaje, med tem, ko jim mi vsi na klopeh stoječi ploskamo, zapustijo dvorano. Zdaj sami v sobani sklenemo pri „Köflacherbahnhof-u“ se zbrati zavoljo slovanskega plesa. Tako se tudi zgodi, zberemo se tu okolj 200 slovanskih dijakov in izvolimo odbor za slovanski ples. Akoravno smo se Slovani od Nemcev odcepili so vendar hoteli Nemci „Universitätsstudentenball“ napraviti, proti temu pa smo Slovani protestovali pri

rektoru in konec vsega tega je bilo, da ne smejo niti Nemci niti Slovani plesa osnovati. To je v kratkem tisti škandalum, o katerem se zdaj v Gradcu toliko govori in slovanski dijaki se sovražijo. Če vam bo ljubo, drugokrat kaj več.

S.

Novičar.

Državni zbor.

V 49. seji državnega zbora je bilo na dnevnem redu besedovanje o odposlanstveni postavi (Delegationsgesetz). Proti odborovemu predlogu so govorili Toman, Mende, Ryger, Giovanelli — za predlog — Plener, Skene, Pratoberera.

Toman: Skupne zadeve, kakor je jih odbor v svojem predlogu navedel, se ne vjemajo z oktobrovim diplomom in z februarno ustavo; odbor misli, da ima vravnava tastranski državni zbor in onostranski. To pa ni ustavno. Po oktobrovem diplomu in po februarni ustavi spada pogajanje skupnih zadev v širji državni zbor. Sedajni drž. zbor za to nima oblasti. Govornik zagovarja, da bi se odposlanstva poslala iz posameznih kraljevin in dežel.

Tudi 67. izdelek to tirja. Tudi mešani sestavek volitev, kakor je jih odbor predložil, ni ustaven. Govornik hoče glasovati, in sicer proti temu postavnemu načrtu, da zmaga pravična stvar.

Plener pretresuje ostro okorni izdelek odposlanstveni in bičuje predrzne Madjare, upa vendar, da se bodo spokorili (?) — in pravi, tega dvojstva v katerem se nahajamo je kriva vlada.

Skene misli, da se moramo odločiti ali za madjarsko sužnost ali za absolutizem in naj se ta vravnava za zdaj celo odloži; kar je tudi podpiral Ryger.

V 60. seji drž. zbora se je dalje besedovalo o odposlanstveni postavi.

Szabel je zagovarjal predlog, naj se cela predložba pogodbe za zdaj odloži. Pretresoval je v dolgem govoru predložbo: Mašinarija je tako okorna da se od nje ni nadjati dobrega delovanja. Samo od jednega glasa visi pri odposlanstvu osoda države in če bi nastala vojska, če se ravno nebi tikala vzhodne strani, moramo mi vendar po naših 70 procentnih razmerah plačati. Ne bo mnogo dnevov preteklo in mi ne bomo zastopili, kako smo mogli tako predložbo potrditi. Dualizem je samo „slavljenje in obdaritev prekucije“. Odposlanstvena postava je grob ustavnosti ta stran Litave. (dobro).

Berger biča ravno tako centraliste, kakor je prej bičal Szabel dualiste. Govori celo proti odložbi in upa, da bode Beust že zboru vse tako na tanko razložil, da bodo vsi glasovali za predložbo.

Ljubiša reče, da ne bo glasoval. Skene govori ostro proti odposlanstveni postavi t. j. proti dualizmu, Kaisersfeld zagovarja predlog in pravi, da smo tako daleko došli, da se za zdaj drugo storiti ne more, ko predlog oddobrili. Se tudi v 51. seji se je mnogo besedovalo za in proti postavi odposlanstva.

Po tem, ko še je Beust dolgo za predlog vladin govoril, in v svojem govoru Slované zadosti grajal —, je bilo občno besedovanje končano. Pri glasovanju se odobri vladin predlog in specialna debata se začne.

Prva dva paragrafa sta bila skorej brez besedovanja odobrena.

18. oktobra t. l. je v Trstu umrl veliki rodoljub g. profesor Matija Debeljak, kateri se nahaja med prvimi udi slovenske Matice in to z zdatnim doneškom 240 gold. Ta blagi rodoljub je v svoji oporoki slovenski in sploh slovanski stvari zapustil premoženje, katero se ceni bizo 70.000 gld. To je — izvzemši mala darila — v lastnoročni oporoki razdelil na pet petink, ter eno petinko volil Matici naši, eno Mohorjevi družbi, eno dalmatinski Matici, dve pa jugoslovanskemu vseučilišču v Zagrebu. Bog mu daj dobro! Hvaležnost do njega zahteva pa od nas troje. Prvo je, da mu spominek postavimo v svojem slovstvu, da svetu priobčimo jegov življenjepis. Drugo, da ga posnemamo v darežljivosti do narodnih zavodov; tretje pa, da „sučemo uma svetle meče“, da vsi učenjaki slovenski in slovanski prično marljivo pisati in množiti narodno slovstvo, tolikanj zasramovano od protivnikov naših. Skrbimo, — pravijo „Novice“ da Slovencev

ne bode zadevala tožba: polje (slovstveno) je prostorno, ali delavcev je malo.

Iz Zagreba se piše, da je že celo gotovo, da bode mestni glavar Urica dobil pismo, po katerem mora svojo službo zapustiti. — Če je naroden, skoro zdaj ne more kaj drugega pričakovati. Volitve v hrvaški deželni zbor so vstavljene.

— Hrvaški madjarani se zastojni trudijo, da bi pridobili narodno stranko za ogersko zvezo. Tako se piše od 13. t. m. iz Zagreba, da so imeli mnogi rodoljubni mestjani zbor v mestjanskem strelišču in da so odločili, da hočejo v mestni zbor, za mestne svetovavce in v deželni zbor voliti sploh samo narodne ljudi. — Dalje se pripovedava, da je deželni poglavar Rauch poskusil pridobiti poprijazni poti škofa Štrossmayer-ja, da bi se v prihodnjem deželnem zboru združil z onimi, kateri hočejo zvezo z Ogrji. Škof Štrossmayer je vendar odločno potegnol za doz-dajno stališče. Kdor stalnost blagega rodoljuba pozna, ni mogel kaj drugega od njega pričakovati!

— Bratje Srbljani so uboge Ličane prav obilno obdarovali; tako je daroval patriarh Maširievich 100 gld., arhimandrit Andjelič 100 fl. M. Popovič 50 gld.; Medakovič 50 gld.; iz Pešta so Srbi poslali 72 gld.

— Srbski „Svetovid“ pravi Hrvatom: Bratje, Vi, kateri ste premagali Turke, Franke, Tartare in Madjare, boste po vaši stanovitosti tudi slavno premagali zdajno stališče. Le pogum!

— Na Kandiji so Turki spet štrašno tepeni bili.

— O obravnavi, koja visi med vojaškim ministerstvom in med ogerskim ministerstvom za deželno branitev se pravi: Leta 1867 je ogerski deželni zbor dovolil, da se sme 48.000 mož zvunredno k vojakom vzeti. Tastransko vojaško ministerstvo je zatoraj poprosilo, ogersko ministerstvo za deželno branitev naj skrbiza to da ogerski deželni zbor dovoli, da se vzeme zvunredno k vojakom 47.000 mož. Ogersko ministerstvo je na to od govorilo, dasamo tedaj zamore v ogerskem državnem zboru to zagovarjati, da se vzeme zvunredno 47.000 mož k vojakom, keder bode tastranska vlada dokazala, da zunajne politične državne okolščine tako veliko razvijanje vojaške moči v prihodnji pomladi neogibno tirjajo.

— G. Radetič, kateri je bil v Oseku, kot profesor svojo službo zgubil, je od vojaškega poglavarstva v Vinkoveih v vojaški granici imenovan za gimnazialnega profesorja.

Tržna cena

pretekli teden.

	V Varaž-		V Mariboru		V Celju		V Ptujju	
	fl.	k.	fl.	k.	fl.	k.	fl.	k.
Pšenice vagan (drevenka)	5	80	5	70	5	90	5	50
Rži	3	80	3	80	3	80	3	80
Ječmena	2	90	3	30	3	20	—	—
Ovsa	1	80	1	85	1	80	1	70
Turšice (kuruze) vagan	2	80	3	05	2	90	3	50
Ajde	2	80	2	75	3	40	2	70
Prosa	2	70	2	70	3	—	—	—
Krompirja	1	20	—	90	1	10	1	—
Govedine funt	—	18	—	24	—	22	—	24
Teletine	—	24	—	26	—	24	—	26
Svinjetine črsteve funt	—	30	—	26	—	24	—	24
Drv 36" trdih seženj (Klafter)	9	—	10	—	6	90	8	80
„ 18" „ „	—	—	5	75	—	—	—	—
„ 36" mehkih „	6	—	—	—	5	—	6	80
„ 18" „ „	—	—	3	95	—	—	—	—
Ogljenja iz trdega lesa vagan	—	30	—	40	—	40	—	45
„ „ mehkega „ „	—	60	—	30	—	40	—	30
Sena cent	1	40	1	—	—	80	1	—
Slame cent v šopah	1	20	—	—	—	60	—	90
„ „ za steljo	—	80	—	—	—	40	—	—
Slanine (špeha) cent	42	—	36	—	32	—	32	—
Jajec, četiri za	—	10	—	12	—	—	—	—

Cesarski zlat velja 5 fl. 79 kr. a. v.

Ažijo srebra 120.—.

Narodno drž. posojilo 66.—.

Loterijine srečke.

V Gradcu 13. novembra 1867: **10 82 26 69 33**

Prihodnje srečkanje je 23. novembra 1867.

Listnica vredništva.

G. F. J. pri Negovi, hvala za dopis. — Od prvega pol letja ni vseh števil „Slov. Gosp.“